

Управління публічною власністю – функція державних органів

Public Property Management is a Function of Public Authorities

Мирослав Ковалів¹, Сергій Петков², Іван Яромій³, Сергій Єсімов¹, Олексій Явний³, Андрій Погребняк³, Юрій Кучмак³, Орест Мартин⁴

Myroslav Kovaliv, Sergey Petkov, Ivan Yaromii, Serhii Yesimov, Oleksiy Yavnyy, Andrii Pohrebniak, Yuriy Kuchmak, Orest Martyn

¹ *Lviv State University of Internal Affairs*

26 Horodotska Street, Lviv, 79007, Ukraine

² *Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

81 Yulii Zdanovskoi Street, Kyiv, 03189, Ukraine

³ *Lviv University of Business and Law*

99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

⁴ *LLC «Model Budivnytstva»*

28 Vynnychenka Street, Lviv Region, Lviv District, Horodok, 81500, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.108-12](https://doi.org/10.22178/pos.108-12)

JEL Classification: K39

Received 25.08.2024

Accepted 25.09.2024

Published online 30.09.2024

Corresponding Author:

Oleksiy Yavnyy

yavnyy.oleksiy1@ukr.net

© 2024 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution

4.0 License

Анотація. На основі багаторічного досвіду діяльності в галузі управління власністю, аналізу даних статистики та спеціальних досліджень, вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури, запитів практики, розглянуто сутність управління публічною власністю, що дозволяє забезпечити структурну перебудову економіки з урахуванням вимог Європейського Союзу та НАТО. Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у сфері управління публічною власністю в умовах інтеграції України в Європейський Союз. Предметом дослідження є управління публічною власністю в умовах воєнного стану. Дослідження ґрунтується на принципі комплексності, що базується на використанні порівняльного аналізу, структурного, функціонального та системного підходу. Розвиток системи ефективного управління публічною власністю дозволяє забезпечити більш динамічну інтеграцію українських товаровиробників у ринок товарів та послуг Європейського Союзу за рахунок прискорення структурної перебудови управління, надання цьому процесу динамічної спрямованості, можливості оптимального поєднання забезпечення тактичних та стратегічних цілей. Об'єкти публічної власності як майнова база економічної діяльності держави можуть широко залучатися до господарського обороту, до загальнодержавних програм, таких як, наприклад, підтримка малого підприємництва тощо. Завдання системного підходу до питання управління публічною власністю передбачає під час розгляду методів і механізмів реалізації державної політики у сфері управління державним майном виділити як один із ключових моментів необхідність визначення оптимальних організаційних механізмів управління та нормативно-правового регулювання, яке відповідає нормативним документам Європейського Союзу, а в галузі оборонної промисловості стандартам НАТО.

Ключові слова: державне майно; управління; публічна власність; правове регулювання; ефективність; суб'єкти управління; органи публічної влади..

Abstract. Based on many years of experience in the field of property management, analysis of statistics and special studies, study of domestic and foreign literature, and practical requests, the article considers the essence of public property management, which allows for ensuring structural restructuring of the economy in line with the requirements of the European Union and NATO. The object of the study is social relations in the field of public property management in the context of

Ukraine's integration into the European Union. The subject of the study is the management of public property in the context of martial law. The study is based on the complexity principle based on comparative analysis and structural, functional, and systemic approaches. The development of a system of effective public property management allows for a more dynamic integration of Ukrainian producers into the market of goods and services of the European Union by accelerating the structural restructuring of management, giving this process a dynamic orientation and the possibility of an optimal combination of tactical and strategic goals. Public property objects, such as the property base of the state's economic activity, can be widely involved in economic turnover in national programmes, such as support for small businesses, etc. The task of a systematic approach to public property management involves, when considering the methods and mechanisms for implementing state policy in the field of public property management, highlighting as one of the key points the need to determine the optimal organisational mechanisms of management and regulatory and legal regulation that comply with the regulations of the European Union and, in the defence industry, NATO standards.

Keywords: state property; management; public property; legal regulation; efficiency; management entities; public authorities.

ВСТУП

Теорія управління будується на підставі того, що соціальна система має у складі суб'єкт управління, об'єкт управління та мету управління. Неможливе існування всередині системи елемента, який не грав би певної ролі. Під терміном «управління» необхідно розуміти цілеспрямоване вплив суб'єкта управління на об'єкт управління на вирішення певних професійних завдань. Процес управління – це процес формування та здійснення управлінського впливу. При аналізі різних аспектів управління державною власністю необхідно виходити з того, що державна власність покликана реалізовувати публічний інтерес. Народ як співвласник державної власності не має одноосібних виняткових прав на її використання. Державна власність є специфічною конструкцією реалізації правомочий. Ця специфіка викликана неможливістю чіткого визначення суб'єкта правовідносин. Звідси виникає особливість побудови системи управління державною власністю у вигляді функціонування багаторівневої структури, у межах якої управлінський вплив здійснюється через багатоступінчасту мережу суб'єктів.

Значний вклад у теорію управління публічною власністю внесли дослідження: В. Авер'янова, О. Андрійко, В. Бевзенка, А. Берлача, Ю. Битяка, Н. Бортник, П. Діхтієвського, І. Гриценка, Є. Додіна, Р. Калюжного, Л. Кисіль, А. Козловського, Т. Коломоець, В. Колпакова, О. Кузьменко, Є. Курінного, Р. Мельника, О. Остапенка, Р. Скриньковського, О. Харитоновой,

Я. Шевченко, Ю. Шемчушенка та інших. Але необхідність впровадження європейських стандартів вимагає проведення теоретико-правових досліджень.

З огляду на викладене вище, *метою статті є дослідження управління публічною власністю як функції державних органів.*

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Управління – це невід'ємний і важливий компонент функціонування соціальних організацій. Управління як особливий різновид професійної праці виникло та розвивалося разом з еволюцією організацій, поступово виділяючись у самостійний тип. Сама суть управлінської діяльності вимагає постановки інших завдань. Завдання системного підходу до питання управління передбачає під час розгляду методів і механізмів реалізації державної політики у сфері управління публічною власністю виділити як один із ключових моментів – необхідність визначення оптимальних організаційних механізмів управління власністю.

У сфері управління власністю необхідно зробити висновок виходячи з того, наскільки складно здійснювати функцію управління. При поверхневому аналізі управління власністю легко виділяється об'єкт управління це, власне, діяльність зв'язана з власністю.

Слід зазначити, що використовується таке поняття як «управління галуззю» чи «управління процесами», де власність є

інструментом задля досягнення поставленої мети. Проте управління власністю можна вважати складовою практично будь-якої управлінської функції.

З виділенням суб'єкта виникають питання, оскільки їм може бути досить широке коло: фізичні та юридичні особи, інші суб'єкти управління, які визначаються відповідно до Порядку визначення суб'єкта управління об'єктами, що повернуті у власність держави, та іншим майном, суб'єкт управління якого не визначений [1]. Процес управління носить соціальний характер, тому суб'єктом може лише той, хто висловлює волю однієї людини чи групи людей. Значна кількість досліджень присвячена розмежуванню понять «управління» та «функція», «організація», «менеджмент» тощо.

Звертаючись до енциклопедичного визначення поняття «управління», можна побачити, що його визначають через близькі за значенням слова: функціональний елемент, функція організованих систем різної природи [2]. З цього випливає, що управління є функцією організованої системи, чи то суспільство, держава чи юридична особа. Будь-якому з них властива функція управління та управління власністю, якщо вона є.

У правовій науці функції найчастіше позначаються як основні напрями впливу досліджуваного явища на суспільні відносини, зумовлені його призначенням. Функція – це насамперед певна властивість суб'єкта, що він спрямовує на суспільні відносини.

Відокремити інші визначення простіше, оскільки вони мають певну специфіку. «Менеджмент» використовується безпосередньо у приватній корпоративній сфері і навряд чи може використовуватися стосовно державних управлінців (хоча існують приклади, коли навіть чиновника називають «ефективним менеджером»). Вживання цього терміну сучасно, але навряд чи підходить для опису правового явища, якщо говорити про публічну власність та власність загалом. Важливим є питання співвідношення термінів «організація» та «управління».

І. Матвієнко розглядає управління як активно організовану діяльність керуючих органів, процес реалізації, функціонування влади, її природний стан. Насамперед необхідно сказати, що це визначення відноситься до політико-правової суті управління і краще

сприйматиметься в контексті управління власністю, адже цей процес носить більше публічний, ніж технічний характер. Слід зазначити, що це визначення показує, що організація – це похідна від управління, хоч і є її важливою частиною [3].

У науковій літературі зустрічаються такі поняття, як «організація управління» та «управління організацією», що ускладнює розуміння даних термінів: управління без організації можливе, але організації без управління не може бути за визначенням.

А. Файоль зазначає, що управляти – отже передбачати, організовувати, розпоряджатися, координувати, контролювати, він розкриває, що розуміється під кожною із перелічених дій, здійснюваних у процесі управління [4]. Перерахування форм управління досить важливий крок до розуміння самого терміна, але цього недостатньо для наукового закріплення.

Управління є особливий тип взаємодії кількох суб'єктів, коли досліджується визначення мети, мотивація з її досягнення, координація у процесі досягнення. Дане визначення виражає основу такого процесу, як управління публічною власністю, розкриває головну складову у цій сфері – взаємодію кількох суб'єктів.

Якби йшлося про власність фізичних осіб, то теоретично можливо уявити ситуацію, де суб'єкт і об'єкт управління відокремлені від інших суб'єктів. У разі публічної власності це неможливо навіть теоретично. Управління як системне явище ділиться на певні підсистеми. Існує ряд пропозицій, які саме підсистеми виділяти, але прийнятним варіантом є той, який пропонує три підсистеми: організація зв'язків та відносин системи, що задають її структуру; підтримання встановленого режиму діяльності системи; реалізація програми досягнення певної мети.

Управління спочатку розглядається як функція соціальних систем, що реалізується «системою», яка складається з трьох елементів (перерахованих підсистем). У цьому понятті «організація» одна із елементів системи управління – підсистемою «організація структури», є похідним щодо поняття «управління».

Конституційна сфера регулювання змушує аналізувати управління публічної власністю на більш глибокому рівні. У частині 1 статті 5 Конституції України сказано: «Народ здійснює свою владу безпосередньо і через органи

державної влади та органи місцевого самоврядування» [5]. Ця норма встановлює принцип народного суверенітету. На управління публічної власністю ця норма діє опосередковано.

Влада народу – це політична влада, представлена такими різновидами, як державна влада та влада місцевого самоврядування. Влада як категорія керівництва та організації управління пов'язується з об'єктом впливу, а ним є політико-державні суспільні відносини, зокрема державна власність.

Не можна стверджувати, що реалізація державними органами прав власника це лише вид їх владних функцій. Співвідношення власності та публічної влади має більш глибоке коріння. Існують дослідження, які доводять, що сутність власності та публічної влади не відокремлені один від одного. Тому помилково розглядати управління публічної власністю тільки з позиції інституту права власності або тільки з позиції реалізації владних функцій.

Ідея про причетність народу до управління власності, яка може бути виведена із статті 5 Конституції УРСР (1978 р.), та була прямо відображена у Декларація про державний суверенітет України [6]. Незважаючи на те, що в сучасній Україні державна власність не є єдино встановленою формою, сукупність державної та інших видів публічної власності ближча за смисловим значенням до згаданої форми власності. Взаємозв'язок влади та власності як ідеологічної конструкції дозволяє побачити причетність народу та громадян до управління власністю.

Влада і власність належать народу, він керує власністю у вигляді прямої та представницької демократії, через органи держави та місцевого самоврядування. На даний момент немає нормативного визначення поняття «управління» або «управління державною/публічною власністю». Закон України «Про управління об'єктами державної власності» у ст. 1 «Поняття управління об'єктами державної власності» зазначає, що управління об'єктами державної власності – здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими органами, іншими суб'єктами, визначеними Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпоряджанням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб [7].

Управління властиве органам виконавчої влади. Управління може мати різний характер. У ст. 4 «Основні завдання Фонду державного майна України» Закону України «Про Фонд державного майна України» функція управління державним майном трактується як здійснення повноважень власника щодо майна, у тому числі переданого державним установам та унітарним підприємствам, підвідомчим Фонду, управління такими, що перебувають у державній власності акціями публічних акціонерних товариств [8].

В. Зеленко та Н. Зеленко розглядають управління у контексті європейської інтеграції як оперативний, повсякденний розгляд питань економіко-господарського, соціально-культурного, правоохоронного, а за потреби і державно-політичного змісту [9, с. 27]. Таку думку стосовно управління власністю висловлюють інші дослідники. Під державним управлінням вони розуміють організаційно-розпорядчу та виконавчу діяльність на основі законів і правових актів, яка спрямована на регулювання відносин між людиною, групою чи спільнотою людей (суб'єктом), та будь-якою субстанцією матеріального чи духовного світу (об'єктом), що полягає у постійному чи тимчасовому, частковому чи повному відчуженні, від'єднанні, присвоєнні об'єкта суб'єктом.

Необхідно звернути увагу, що управління власністю в контексті державного управління більшою мірою є не впливом, а взаємодією.

В. Дабіжа, А. Мельничук пропонують розглядати управління публічною власністю з позиції спеціалізованої економічної функції держави [10, с. 203]. Існують альтернативні погляди, які полягають у тому, що управління публічною власністю може бути складовою багатьох інших функцій держави, у тому числі функції із забезпечення безпеки. Необхідність в управлінні публічною власністю існує при здійсненні функції забезпечення оборони: виробництво зброї, її облік, витрата боєприпасів.

Проте здебільшого економічна функція держави проникає й у цю сферу. З урахуванням особливостей економічної функції, науковий погляд В. Дабіжа та А. Мельничук виглядає більш переконливим і застосовним у сучасних реаліях в контексті Напрямку 4 «Управління державною та комунальною власністю» Національної економічної стратегії на період до 2030 року [11].

На нашу думку, організація управління державною власністю представляє складну сукупність дій держави: визначення державної політики в галузі державної власності; утворення інституційної основи управління (утворення органів виконавчої влади та наділення їх компетенцією), утворення суб'єктів, які здійснюють безпосереднє володіння державною власністю; облік об'єктів державної власності; розподіл об'єктів державної власності між суб'єктами; здійснення безпосереднього управління (приватизація, розмежування державної власності, націоналізація, цивільно-правові угоди, банкрутство тощо). Даний підхід збігається з визначенням державного управління. У навчальній літературі виділяють дві форми управління державною власністю:

- трансформаційна, це розмежування державної власності, націоналізація, приватизація, цивільно-правові правочини з державним майном;
- оперативна – керування землею, державними підприємствами, акціями.

Найбільш поширений підхід до розуміння управління публічним майном полягає у тому, щоб аналізувати повноваження власника такого майна. Схожу позицію посідають сучасні цивілісти. У цивільно-правовому сенсі власник реалізує правомочності володіння, користування та розпорядження. Управління власністю це одна із форм здійснення права власності. Даний підхід реалізовано у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» від 22.02.2024 р. [12].

В. Зеленко та Н. Зеленко зазначають, що управління державною власністю – це здійснення уповноваженими державними органами за допомогою механізму управління правомочністю володіння, користування та розпорядження державною власністю. Є вчені, які вважають, що управління є самостійною правомочністю держави-власника.

З економічного погляду процес управління власністю розглядала О. Овечкіна, яка вважає, що економічний зміст власності реалізується через господарську діяльність суб'єктів господарської системи, а управління власністю існує там, де власність сприймається як синонім майна [13, с. 514]. Структурно-рівневий підхід дослідниці дозволяє виділити рівні управління: техніко-економічний, соціально-

економічний та господарський, останній включає організаційно-економічний, інституційний і власне господарський підрівні. Тільки на останньому рівні відбувається безпосереднє керування власністю.

На нашу думку, є три групи відносин з управління публічним майном:

- прийняття загальнообов'язкових правил; йдеться про нормотворчий процес на законодавчому чи підзаконному рівні. На цьому етапі перед державою стоїть проблема розробки чітких і ефективних правил користування публічною власністю, надання публічного майна у власність або у тимчасове користування, вилучення у публічних інтересах;
- створення адміністративного механізму реалізації встановлених правил, при необхідності створення більш деталізованих норм на рівні підзаконних нормативних чи ненормативних актів;
- використання критеріїв економічної ефективності в оцінці роботи державних органів. Посадова особа приймає таке рішення, спираючись на економічну ефективність для юридичної особи, яку очолює.

Конституційним правом безпосередньо регулюється перша група. Інші групи відносин зазнають вплив конституційного права і регулюються нормами адміністративного, цивільного, господарського та інших галузей права.

Механізм виконання встановлених правил реалізується через конституційний статус органів влади, безпосередньо через функції контролю, що вони здійснюють. Критерії економічної ефективності встановлюються особами, які застосовують право у процесі тлумачення норм-цілей, норм-принципів, норм-визначень. Управління публічною власністю не має виключно економічних цілей. Воно є комплексним процесом і має враховувати збереження балансу приватних і публічних інтересів.

Поділ ролі власника та управлінця позитивно впливає на ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Такий висновок було зроблено в ході розвитку ідеї спеціалізації суб'єктів ринку за напрямками конкретній діяльності. Власник схильний до певних зовнішніх факторів, через які він може діяти нераціонально.

Ще одним фактором зниження якості управління є неможливість укладання повного

контракту (complete contract), тобто такої угоди, яка передбачала усі можливі варіанти розвитку подій та регламентувала дії менеджера у всіх можливих ситуаціях, що неможливо чи складно відстежити. Витрати на складання тобто опис всіх можливих варіантів розвитку подій такого контракту і контроль виконання можуть перевищити агентські витрати.

Американські економісти (М. С. McGuire та М. Olson) довели, що малі групи більш ефективно досягають мети порівняно з великими групами [14]. Водночас малі групи скоріш є носіями власних, ніж публічних інтересів. З цієї позиції можна розглядати юридичні особи, які здійснюють управління публічною власністю. Вони ефективні, але можуть вести діяльність із просування своїх, а не публічних інтересів.

За винятком окремих випадків публічна власність є сукупністю державної та комунальної власності. Державна власність ділиться на два рівні: державний та місцевий. Держава не завжди постає як єдиний суб'єкт. Суб'єктами права від імені України виступають господарські публічні установи, які є рівноправними учасниками цивільних правовідносин. Ця точка зору існує у країнах Європейського Союзу, використовується в Україні як підстава поділу юридичних осіб на приватні та публічні, що дозволяє державі виступати в цивільному обігу як юридична особа публічного права.

Реалізацію подібної точки зору можна знайти у законодавстві. Фонд державного майна України володіє, користується та розпоряджається майном від імені України. Управління державною власністю є конституційним повноваженням Кабінету Міністрів України.

Є приклади ухвалення закону, у якому уточнено, яку власність необхідно передати як майновий внесок України. Прикладом є частини 2 статті 2 Закону України від 06.02.2023 р. 2896-IX «Про акціонерне товариство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», який встановлює, що Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» отримає майно, що передаються йому засновником у власність як внесок до статутного капіталу згідно з цим Законом. Передача товариству такого майна не є приватизацією [15].

В умовах воєнного стану Закон України «Про особливості припинення державних

підприємств за рішенням Фонду державного майна України» розширює повноваження спеціальних органів виконавчої влади [16].

Ухвалення подібних рішень має не лише передбачати дотримання конституційних принципів, а й вирішувати суспільно-корисні завдання. Необхідно знайти баланс між досягненням умовної економічної або близько економічної мети та збереженням конституційної конструкції, яку побудувало суспільство. Такий підхід необхідно повністю підтримати, особливо з позиції конституційного та адміністративного права, дотримання принципів демократії та верховенства права. Підстави виникнення чи зміни права власності мають регулюватися на рівні закону. Ця позиція міститься у рушаннях Конституційного Суду України. У Постанові Конституційного Суду України від 16 листопада 2022 р. № 9р-(II) «У справі за конституційною скаргою Приватного акціонерного товариства «Одестеплокомуненерго» щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого припису статті 37 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (щодо непорушності права власності) зазначено, що визначення підстав і порядку виникнення, зміни та припинення права власності, та відповідний обсяг його захисту та правомірних обмежень, як впливає із частини 4 статті 13 Конституції України, регулюються законом [17].

Інститут власності проявляється у статусних характеристиках суб'єктів конституційно-правових відносин, набуваючи різних правових форм (норми, принципи, основи) відіграють значну роль у визначенні правового становища таких суб'єктів на конституційному рівні, та у законодавстві інших галузей.

За суттю конституційна модель влади визначає те, яким буде управління публічною власністю. На це впливає територіальний устрій країни, поділ її на регіони, вибір форми державного устрою. Система поділу влади визначає, хто здійснюватиме реальне управління публічними ресурсами. Повноваження Президента України, Кабінету Міністрів України і інших державних органів виконавчої влади вказують на те, які повноваження складають статус суб'єктів права власності. Конституційні механізми стримувань і противаг, контролю громадянського суспільства дозволяють зрозуміти, яким чином розвиватиметься

законодавство (щодо розширення прозорості, підзвітності чи навпаки).

Управління власністю може розумітися у вузькому та широкому значенні. У першому випадку – це безпосереднє управління майном, у другому – управління системою суспільних відносин, пов'язаних із власністю. Широкий підхід можна розділити на три рівня: створення загальних правил; створення механізмів імплементації цих правил; безпосередньо господарсько-економічна діяльність (тобто управління власністю у вузькому значенні).

Можливість проведення цілеспрямованої політики щодо публічної власності, що забезпечує максимальну віддачу від кожного з об'єктів публічної власності, розташованих на всій території України, безпосередньо залежить від ефективності управлінського впливу. Побудова адекватної системи механізмів і вироблення напрямів управлінського впливу на об'єкти публічної власності дозволить якнайкраще адаптувати механізм управління державним майном до мінливої соціально-економічної ситуації на державному та на місцевому рівнях, створити необхідні умови розвитку національної економіки у після воєнний час і інтеграції України в Європейський Союз і НАТО. Це вимагає перегляду окремих Показників результативності на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року у зв'язку зі змінами законодавства [18]. У цьому актуальним напрямом досліджень є розробка шляхів

підвищення ефективності управління об'єктами публічної власності.

ВИСНОВКИ

Створення юридичних осіб публічного права та передача їм майна на праві власності є закономірним результатом розвитку публічних відносин. Не скажеш, що юридичні особи публічного права повністю незалежні від державних органів. Навпаки, держава може керувати такими особами за допомогою нормативної діяльності та шляхом контрольних дій. Автономність будь-якої системи несе переваги та ризики. Нормативно-правове регулювання – яке обмежує можливості юридичної особи публічного права щодо реалізації прав власника – сприяє дотриманню балансу приватних і публічних інтересів, підтримує зв'язок влади та власності, зберігає причетність народу до управління власністю, призначеної для задоволення публічного інтересу. Для елементів, що становлять правовий механізм забезпечення балансу приватних і публічних інтересів, характерна динамічність, зумовлена, зокрема, чинним правовим режимом.

Перспективи подальшої розробки теми зумовлені тим, що співвідношення приватних і публічних інтересів у правовому регулюванні публічної власності постійно змінюються через економічні чинники у зв'язку з внутрішнім і зовнішньополітичним курсом країни направленою на європейську інтеграцію та вступ у Європейський Союз і НАТО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Pro vnesennia zmin do Poriadku vyznachennia sub'iekta upravlinnia ob'iektamy, shcho povernuti u vlasnist derzhavy, ta inshym mainom, sub'iekt upravlinnia yakoho ne vyznachenyi [On Amendments to the Procedure for Determining the Management Entity for Objects Returned to State Ownership and Other Property for Which the Management Entity is Not Determined] (Ukraine), 06.10.2023, No 1062. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2023-%D0%BF#n2> (in Ukrainian).
2. Velyka ukrainska entsyklopediia. (2024). Upravlinnia [Management]. Retrieved from <https://vue.gov.ua/Управління> (in Ukrainian).
3. Matvieienko, I. (2024). Typolohiia vplyviv v systemi publicnogo upravlinnia u zarubizhnykh naukovy-prykladnykh pidkhodakh [Typology of influences in the public administration system in foreign scientific and applied approaches]. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, 31, 20–30. doi: [10.35432/tisb312024306533](https://doi.org/10.35432/tisb312024306533) (in Ukrainian).
4. Brodie, M. B. (1962). Henri Fayol: Administration Industrielle et Générale — a re-interpretation. *Public Administration*, 40(3), 311–317. doi: [10.1111/j.1467-9299.1962.tb01288.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1962.tb01288.x)

5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28.06.1996. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-bp#Text> (in Ukrainian).
6. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy [Declaration of State Sovereignty of Ukraine] (Ukraine), 16.07.1990, No 55-XII. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (in Ukrainian).
7. Pro upravlinnia ob'iektamy derzhavnoi vlasnosti [On the management of state property], 21.09.2006, No 185-V. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (in Ukrainian).
8. Pro Fond derzhavnoho maina Ukrainy [About the State Property Fund of Ukraine] (Ukraine), 09.12.2011, No 4107-VI. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17> (in Ukrainian).
9. Zelenko, V., & Zelenko, N. (2023). Pro osoblyvosti kontseptsii «Good governance» ta yii zastosuvannia dlia rozvytku modeli publichnoho upravlinnia v Ukraini v umovakh yevrointehratsii ta hlobalizatsii [On the peculiarities of the concept of 'Good governance' and its application for the development of a public administration model in Ukraine in the context of European integration and globalisation]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*, 64, 19–31 (in Ukrainian).
10. Dabizha, V. V., & Melnychuk, A. V. (2024). Publichne upravlinnia v konteksti intehratsiinykh protsesiv [Public administration in the context of integration processes]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, 13, 200–205. doi: [10.32702/2306-6814.2024.13.200](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.13.200) (in Ukrainian).
11. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku [On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030] (Ukraine), 03.03.2021, No 179. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (in Ukrainian).
12. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia korporatyvnoho upravlinnia [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving Corporate Governance], 22.02.2024, No 3587-IX. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3587-20#Text> (in Ukrainian).
13. Oviechkina, O. (2021). *Teoretyko-metodolohichni zasady funktsionuvannia systemy vidnosyn vlasnosti v umovakh transformatsii suspilstva* [Theoretical and Methodological Foundations of the Functioning of the System of Property Relations in the Context of Society Transformation] (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://nam.kyiv.ua/files/tesis/dysertatsiia-oviechkina-oa.pdf> (in Ukrainian).
14. McGuire, M. C., & Olson, M. (1996). The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force. *Journal of Economic Literature*, 34, 38–73.
15. Pro aktsionerne tovarystvo «Natsionalna atomna enerhoheneruiucha kompaniia «Enerhoatom» [About the Joint Stock Company 'National Nuclear Energy Generating Company 'Energoatom'] (Ukraine), 06.02.2023, No 2896-IX. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2896-20#Text> (in Ukrainian).
16. Pro osoblyvosti prypynennia derzhavnykh pidpriemstv za rishenniam Fondu derzhavnoho maina Ukrainy [On Peculiarities of Termination of State-Owned Enterprises by Decision of the State Property Fund of Ukraine], 11.04.2023, No 3037-IX. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3037-20#Text> (in Ukrainian).
17. Rishennia konstytutsiinoho sudu Ukrainy (druhyi senat) vid 16.11.2022 No 9-r(II)/2022 (u spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu Pryvatnoho aktsionernoho tovarystva «Odesteplokomunenerho» shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremoho prypysu statti 37 Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnu reiestratsiiu rechovykh prav na nerukhome maino ta yikh obtiazhen» (shchodo neporushnosti prava vlasnosti)). Sprava No 3-270/2019(6302/19) [17. Decision of the Constitutional Court of Ukraine (Second Senate) of 16.11.2022 No. 9-p(II)/2022 (in the case of the constitutional complaint of the Private Joint Stock Company

Odesteplokomunenergo regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of a separate provision of Article 37 of the Law of Ukraine 'On State Registration of Real Property Rights and Their Encumbrances' (regarding the inviolability of property rights)). Case No. 3-270/2019(6302/19)]. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-22#Text> (in Ukrainian).

18. Pokaznyky rezultatyvnosti na 2023–2024 roky z realizatsii Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbar'ierneho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku [Performance indicators for 2023–2024 for the implementation of the National Strategy for Creating a Barrier-Free Space in Ukraine until 2030] (Ukraine), 25.04.2023, No 372-p. Retrieved September 01, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text> (in Ukrainian).